

YABANCILARA TÜRKÇE ÖĞRETİMİ DERS KİTAPLARINDAN *HİTİT 1* VE *YENİ HİTİT 1*'DEKİ DİLBİLGİSİ SUNUMU VE ALİŞTİRMALARININ KARŞILAŞTIRILMASI

Nihan Aylın ÜNLÜ

Öz: Son yıllarda Türkçeye olan ilginin çeşitli nedenlerle artmasıyla Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi alanı daha çok önem kazanmaya başlamıştır. Ancak bu artan ilgi beraberinde alandaki pek çok konuda daha derinlemesine çalışmalar yapılması gereksinimi de getirmiştir. Bu konulardan birisi de alanda yazılmış ders kitaplarının incelenmesidir. Ders kitapları öğretim sürecinde hem öğretmen hem de öğrenci için en önemli kaynaklardan birisidir. Bu nedenle, ders kitaplarının büyük bir titizlikle hazırlanması gerekir. Ankara Türkçe Öğretim Merkezi (TÖMER) tarafından hazırlanmış olan *Hitit* serisi kitapları hem Türkiye’de hem de yurtdışındaki kurumlarda kullanılmaktadır. 2000 yılından bu yana kullanılmakta olan *Hitit Yabancılar İçin Türkçe* seti yaklaşık üç yıl süren bir çalışmayla *Yeni Hitit* adıyla Avrupa Konseyi’nin yayınladığı “Avrupa Dilleri Öğretimi Ortak Çerçeve Programı”nın (*Common European Framework of Reference for Languages*) ölçütleri göz önünde bulundurularak yeniden hazırlanmıştır. Bu çalışma yabancılar Türkçe öğretimi amacıyla yurt içinde ve dışında kullanılan *Hitit* ve *Yeni Hitit* serisinin ilk kitaplarının dil bilgisi konularını ve alıştırmalarını işleyişleri açısından karşılaştırıp *Hitit* serisindeki kitapların dil bilgisi öğretimi anlayışında gerçekleşen değişimi ortaya koymayı amaçlamıştır.

Anahtar kelimeler: Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi, *Hitit*, *Yeni Hitit*, dil bilgisi öğretimi, Avrupa Dilleri Öğretimi Ortak Çerçeve Programı.

A Comparison of the Presentation of Grammar and Grammar Exercises in *Hitit 1* and *Yeni Hitit 1*

Abstract: Teaching Turkish as a foreign language as a field has becoming more and more important each day due to the increasing interest in learning Turkish all around the world with different purposes. However, with this increasing interest, the need for a more detailed study in the field, concerning several issues, has become apparent. One of these issues is the need for analyzing the course books written in the field. Course book is one of the most important resources for both teachers and students. Therefore, course books need to be prepared meticulously. *Hitit* course books prepared by Ankara TÖMER to teach Turkish as a foreign language are being used widely both in Turkey and abroad. *Hitit Turkish for Foreigners*, course books which have been used since 2000, have been revised with a study that lasted for three years by considering the criteria set by the *Common European Framework of Reference for Languages* and named as *Yeni Hitit*. This study aims to compare *Hitit* and *Yeni Hitit* course books regarding their presentation of grammar and grammar exercises.

Key words: Teaching Turkish as a foreign language, *Hitit*, *Yeni Hitit*, teaching grammar, Common European Framework of Reference for Languages.

Giriş

Dil bilgisi, birçok araştırmacı tarafından genel olarak dilin işleyişini, düzenini ve dilin kurallarını inceleyen ve bunları açıklamayı amaç edinen bir bilim dalı olarak tanımlanmaktadır (Koç ve Müftüoğlu, 1998; Thornbury, 2001; Williams, 2003; Demirel ve Şahinel, 2006; Karadüz, 2007). Dil bilgisi öğretiminde geçmişteki uygulamalara bakıldığında dil öğretiminde öğrencilere dil bilgisi bağlamında bir dizi kural öğretilip onların bu kuralları öğrenip uygulamalarının beklenildiğini görülmektedir. Bu uygulamanın da çok etkili bir yöntem olmadığı öğrencilerin dil bilgisi kurallarını çok iyi bilmelerine rağmen hedef dili sözlü iletişimde kullanmakta zorluk çekmelerinden anlaşılmaktadır. Bu nedenle günümüzde eğitimde benimsenen “yapılandırıcı” yaklaşımla birlikte dil bilgisi öğretimi de ayrıntılı olarak ele alınmış ve böylece dil bilgisi öğretiminin yöntem ve süreçleri yeniden belirlenmiştir. Bunun en temel nedeni de bireylerin yeni öğrenme süreçlerinde dil bilgisinin sadece bir iletişim aracı olarak değil aynı zamanda dili tanıma ve öğrenmenin konusu olmaya başlamasıdır. Çünkü dil bilgisi bir dili doğru kullanmak ve geliştirmek için gereklidir (Güneş, 2013, s. 72).

Geçmişten günümüze yabancı dil öğretiminde çeşitli yaklaşımlar ve yöntemler uygulanmıştır. Bu yaklaşımlar uygulamaları bakımından birbirinden farklı özellikler taşımaktadır. Dil öğretiminde ilk olarak geleneksel yaklaşımlar benimsenmiştir. Geleneksel yaklaşımda dil bilgisi kuralları ve kelime öğretimi dil öğretiminin en önemli unsurları olarak görülmekteydi. Günümüzde ise dil öğretiminde öncelik, iletişim kurma ve dilin günlük yaşamda kullanılmasına verilmeye başlanmıştır (Richards ve Rodgers, 2001; Savignon, 2007). Geleneksel yaklaşımın dil bilgisi vurgusu yerine, etkili iletişim kurma becerilerine öncelik verilmiştir. Günümüzde dil artık bir sosyal etkileşim aracı olarak görüldüğünden bireyler de toplumda çeşitli rol ve görevleri yerine getiren “sosyal aktörler” olarak değerlendirilmektedir (Güneş, 2013, s. 79). Böylece, iletişimsel yaklaşımın ölçütleri doğrultusunda dil bilgisi öğretimi süreci sadece dil bilgisi kurallarının aktarımı olmaktan çıkıp, öğrencilerin eğitim sürecine çeşitli etkinlik, görev ve projelerle dâhil edilmeye başlandığı etkileşimli bir hal almaya başlamıştır.

Yabancı dil öğretimindeki bu değişimin sonucu olarak bugün yabancı dil öğretimine yönelik hazırlanan materyallerin iletişimsel yaklaşımı göz önünde bulundurarak hazırlanmış olduğu görülmektedir. Dünya çapında Fransızca öğretimi için kullanılan *Le Nouveau Taxi Methode de Francais*, Almanca öğretimi için kullanılan *EM Neu Deutsch als Fremdsprache* ve İngilizce öğretimi için kullanılan *New Headway English* bunlardan bazılarıdır (Köse, 2013, s. 2). Bu kitaplar, iletişimsel yaklaşımı temel alan, yabancı dillerin öğretimi ile ilgili bir başvuru kitabı olan “Avrupa Dilleri Öğretimi Ortak Çerçeve Programı” (*Common European Framework of Reference for*

Languages) ölçüt alınarak hazırlanmıştır. Avrupa Konseyi tarafından belirlenen “Avrupa Dilleri Öğretimi Ortak Çerçeve Programı”, yabancı dil ve ikinci dil öğretimi ve öğrenme düzeylerinin gösterildiği bir tablo ve dil yeterliliği ölçütlerini içermektedir (Kefeli, 2008, s. 37). Bu program yabancı dil öğretimini “Öğrenen Özerkliği, Kendini Değerlendirme ve Kültürel Çeşitlilik” olmak üzere üç açıdan ele almaktadır. Bu üç kavramı hayata geçirmek için ise “Avrupa Dil Portfolyosu” (European Language Portfolio) ortaya konmuş ve ortak bir uygulama sağlanmaya çalışılmıştır (Glover, Mirici ve Aksu, 2005).

Ankara Üniversitesi Türkçe Öğretim Merkezi (TÖMER) tarafından hazırlanan *Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe* ders kitabının önsözünde de Avrupa Konseyi'nin “Avrupa Dilleri Öğretimi Ortak Çerçeve Programı” doğrultusunda hazırlandığı belirtilmiştir. İletişimsel yaklaşımla yabancı dil öğretiminde dil bilgisi öğretimi geleneksel dil bilgisi öğretim yöntemlerinden farklılık göstermektedir. Geleneksel dil bilgisi öğretimindeki gibi konuları arkaya sıralamak yerine, öğretilecek yapının diğer becerilerle de desteklenerek anlamsal bir bütünlük içinde verilmesi ve sezdirme yapılması çok önemlidir. Yabancı dil olarak Türkçe öğreten kitaplarda dilbilgisi öğretiminin çağdaş yaklaşım ve yöntemlere göre hazırlanması gerekmektedir. Bu noktadan yol çıkarak, bu çalışmanın amacı, yabancılara Türkçe öğretimi amacıyla kullanılan *Hitit* ve *Yeni Hitit* serisinin ilk kitaplarının dilbilgisi sunumu ve alıştırmalarını incelemek ve hem yurt içinde hem de yurt dışında ders materyali olarak kullanılan *Hitit* serisindeki kitapların dil bilgisi öğretimi anlayışında gerçekleşen değişimi ortaya koymaktır.

1. Geleneksel ve Yeni Dil Bilgisi Öğretimi

1970'li yıllardan önce dil bilgisi öğretimi dil öğretiminin başlıca unsuru olarak görülmekteydi; çünkü dil bilgisi kurallarını bilmeden dil öğrenmenin imkânsız olduğuna inanılıyordu. Bu anlayışın altında “yapısalcı” yaklaşım yatmaktadır. Önemli olan gözlemlenebilir davranışlardır ve bu nedenle de şekil önemlidir ve anlam ikinci planda kalmıştır. Bu anlayışla yapılan dil eğitiminde öğrencilerin dilin yapısıyla ilgili gereksiz ayrıntılara girmek zorunda kaldıkları görülmüştür (Rama ve Agulló, 2012, s. 180). Bu da geleneksel yöntemle dil bilgisi öğretiminde okuldaki en başarılı öğrencilerin bile zorluk çekmelerine neden olmuştur. Geleneksel yaklaşımla dil bilgisi öğretiminde, öğrencilerin dilin mantığını keşfetmeye değil kurallarını ezberlemeye yönlendirildiği, zihinde kalıcı etkinliklere yer verilmediği, yapay bir ilerlemenin gerçekleştiği, öğrenci psikolojisine dikkat edilmediği ve dil bilgisi korkusunun oluşturulduğu vurgulanmaktadır (Güneş, 2013, s. 89). Ayrıca geleneksel dil bilgisi öğretiminde öğrencilere çok sayıda dil bilgisi teriminin öğretildiği de gözlenmektedir. Ders kitaplarında çok sayıda dil bilgisi teriminin olması, öğrencilerin bunları karıştırmasına ve öğrenmekte zorluk çekmesine neden olmaktadır (Güneş, 2013, s. 89). Aslında öğrencilerin bu dil bilgisi terimlerini

bilmelerinin onlara hedef dilde iletişim kurmakta hiçbir faydası olmayacaktır. Bunlar ancak dili inceleyen uzmanların bilmeleri gereken ve o dili yeni öğrenecek kişilerin kafalarının karışmasına neden olabilecek bilgilerdir.

Geleneksel dil bilgisi öğretimine yönelik bu eleştiriler ve eğitimdeki yeni gelişmeler doğrultusunda yeni arayışlar ve çalışmalar gündeme gelmiştir. İletişim kurabilmek için sadece dil bilgisi kurallarını bilmenin yeterli olmadığı, aynı zamanda da bu kuralların gerçek hayattaki iletişimde bir anlam ifade edebilmesi için nasıl bir araya getirilmesi gerektiğini de bilmenin gerekli olduğu ön plana çıkmıştır (Richards ve Renandya, 2002). Bu çalışmalar sonucunda, 1970’li yıllardan sonra yeni dil bilgisi öğretiminden bahsedilmeye başlanmıştır. Bu anlayışa göre, dil bilgisi öğretimi bir amaç değil araç olarak ele alınmaktadır. Dil bilgisi, “yazım kuralları, kelimeleri daha iyi okuma ve yazma, dil ve zihinsel becerileri geliştirme gibi etkinliklerle birlikte yürütülmektedir” (Güneş, 2013, s. 76). Bu şekilde dil bilgisi yeni bir anlam kazanmış, etkinliklerle dil bilgisi öğretilmeye başlanmış ve bunlar dil öğrenme alanının etkinlikleriyle birleştirilmiştir. Geleneksel yaklaşımdaki gibi dil bilgisi kurallarını arka arkaya sıralamak yerine, dil bilgisi sözlü ve yazılı dil etkinlikleri içinde verilmeye başlanmıştır. Bu uygulama da yeni bir dili öğrenirken kuralları ezberleme anlayışını değiştirip, dilin mantığını keşfetmenin yolunu açmıştır. Yeni dil bilgisi, “yapılandırıcı yaklaşımın ilkelerinden hareketle, öğrenciyi öğrenme sürecinin merkezine yerleştirmekte, dil bilgisi öğretimini ise öğrencinin ilerleme hızına bağlı aktif ve yaratıcı bir süreç olarak görmektedir” (Güneş, 2013, s. 76).

Son yıllarda geleneksel dil bilgisinin yerini artık yeni dil bilgisi almıştır. Yeni dil bilgisi öğretimi 1970’li yıllardan bu yana dünyanın çeşitli yerlerinde kullanılmaktadır. Bu anlayış öğretmenin geleneksel dil bilgisi eğitimi anlayışı ile yöntem ve tekniklerini tamamen değiştirmesini gerektirmektedir. Ancak bu şekilde hedef dili öğrenen kişilerin yeni öğrendikleri dili bağlamsallaştırması ve özümsemesi mümkündür.

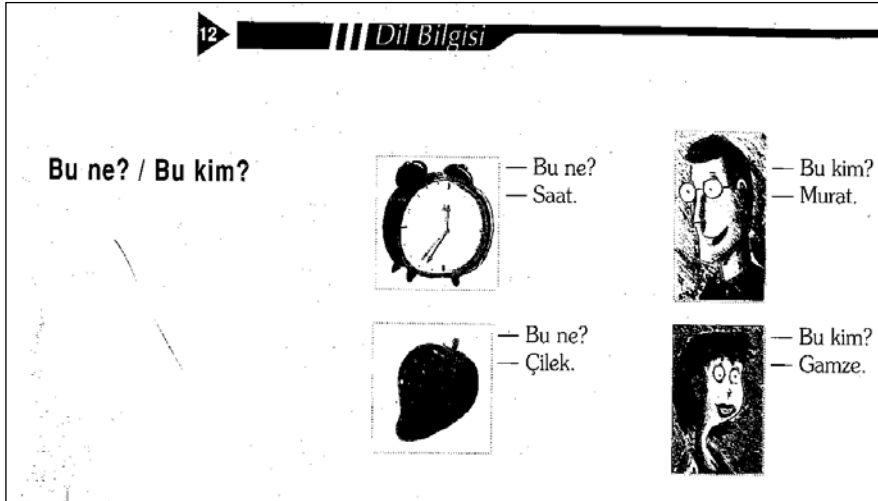
2. Hitit Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı 1 ve Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı 1 Dil Bilgisi Öğretimi Yaklaşımları

Ankara Üniversitesi Türkçe Öğretim Merkezi (TÖMER) tarafından hazırlanan *Hitit Yabancılar İçin Türkçe* ders kitabının girişinde “editörün sözü” adlı kısımda kitapla ilgili verilen genel bilgide kitapların içerikleriyle ilgili ve ses bantları ile video kasetlerinin nasıl kullanılacaklarıyla ilgili bilgiler verilmiştir. Ancak bu kısımda kitapla ilgili ne tarzda bir yaklaşım benimsendiğiyle ilgili bir not yoktur. Kitabın ünite bazında “dil bilgisi, dinleme ve okuma” olmak üzere 3 ayrı alt başlık altında işlendiği göz önünde bulundurulduğunda ve dil bilgisi işlenişi incelendiğinde daha çok geleneksel bir dilbilgisi öğretimi anlayışının hâkim olduğu görülmektedir (bk. Şekil 1).

DİL BİLGİSİ	DİNLEME	OKUMA
<ul style="list-style-type: none">• Alfabe (3)• Bu ne?/ Bu kim (5)• Bu ... mı? (7)• Bulunma Durumu (8)• Kaç? (14)• Burası neresi (17)	<ul style="list-style-type: none">• Tanışma (3)• Amblemler (4)• Bu ne? (8)• Sesler (10)• Neler? (12)	<ul style="list-style-type: none">• TÖMER'de (17)

Şekil 1. Hitit 1 İçindekiler 1. Ünite

Hitit Yabancılar İçin Türkçe ders kitabında genelde dil bilgisi konuları yazılı ya da sözlü bir etkinliğin içinde sunulmak yerine bağımsız bir şekilde öğrencilere verilmiştir. Bu da oldukça eleştirilen geleneksel dil bilgisi öğretiminin bağlamsallaştırmaya gidilmeden, dil bilgisi konularını arka arkaya sıralaması yaklaşımına bir örnek olarak gösterilebilir (bk. Şekil 2-3).

Şekil 2. Ünite 1 Dil Bilgisi Anlatımı

Dil bilgisi konuları sunulduktan sonra arkasından hemen mekanik alıştırmalarına geçilmiş, dinleme ve okuma etkinlikleri de sadece bu dil bilgisi konularının mekanik alıştırmaları şeklinde yüzeysel kalmıştır.

6
Dil Bilgisi

Olumlu Soru

eylem + emir kipi
 + istek kipi ml°?

Örnek:

1. Sınav notum çok kötü. Sence öğretmenle konuşayım mı?
2. Anne, babam telefonda soruyor. Ekmek alsın mı?

7
Alıştırma

4

Alıştırma

Örnekteki gibi tamamlayın.

1. Bu akşam yemeğe dışarı çık..... ?
2. O, seni akşam ara..... ?
3. Bu kitapları dolaba koy..... ?
4. İzin veriyor musunuz, onlar da gel..... ?
5. Teneffüste çay iç..... ?

Olumsuz Soru

eylem + mA° + emir kipi
 + istek kipi ml°?

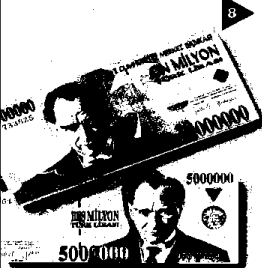
Örnek:

1. Niçin itiraz ediyorsunuz? Öğretmenler yanlışlarımızı söylemesinler mi?
2. Görmüyor musun? Kırmızı ışık yanıyor, durmayayım mı?

8
Alıştırma

4

Alıştırma

Örnekteki gibi tamamlayın.

1. Ona bu kadar para ver..... ?
2. Hava sıcak mı, paltomu giy..... ?
3. Çok meşgulsünüz galiba, onlar bugün gel..... ?
4. **Yiğit:** Hadi çabuk ol, geç kalıyorsun.
5. **Kıvılcım:** Görüyorsun giyiniyorum. Giyin..... ?
6. Çocuk bu. Tabii ağlıyor. Ağla..... ?

Şekil 3. Ünite 4 Dil Bilgisi Anlatımı

Hitit kitabında dil bilgisi anlatımında yapılan diğer bir hata da bazı dil bilgisi konularında temel anlamı yerleştirmeden farklı kullanımları da bir arada sunmasıdır. Örneğin, ikinci ünitenin ilk dil bilgisi konusu olan şimdiki zaman kullanımında bu hata yapılmıştır. Bu üniteye bir diyalogla başlanmıştır; ancak bu diyalogdaki sorun şimdiki zaman örneklerinin temel anlamı olan şu anda yapılan işi anlatma dışında diğer fonksiyonlarıyla da aynı zamanlı olarak gösterilmesidir (bk. Şekil 4).

1

Duygu : Merhaba, Hakan Bey.
Hakan : Merhaba, Duygu Hanım, nasılsınız?
Duygu : İyiyim, teşekkürler, siz nasılsınız?
Hakan : Sağ olun, ben de iyiyim. Nereden geliyorsunuz?
Duygu : Kurstan geliyorum. İngilizce öğreniyorum. Biliyorsunuz, sekreterlik yapıyorum ve sık sık yurt dışına gidiyorum. Siz nereden geliyorsunuz?
Hakan : Bürodan geliyorum. Ben de bugünlerde çok çalışıyorum. Her gün internete giriyorum, yeni şeyler öğreniyorum. Siz de bilgisayar kullanıyor musunuz?
Duygu : Evet, kullanıyorum. Ama, şirkette çok iş var, çok yoruluyorum.
Hakan : Ben de bazen günde on saat bilgisayarın karşısında oturuyorum. Gözlerim çok yoruluyor, ama işimi çok seviyorum. Sizi telefonla aramak istiyorum. Mümkün mü?
Duygu : Tabii, memnun olurum, işte kartım. Ama, yarın İstanbul'a gidiyorum. Daha sonra görüşürüz.
Hakan : Tamam, ben de bu gece İzmir'e gidiyorum. Hoşça kalın.
Duygu : Hoşça kalın, görüşürüz.

Şekil 4. Ünite 2 Karşılıklı Konuşma

Yukarıda verilen örnek konuşmada şimdiki zamanın üç farklı kullanımı bir arada verilmiştir. Örneğin, “Ben de bugünlerde çok çalışıyorum, her gün internete giriyorum, yeni şeyler öğreniyorum.” cümlelerinde olduğu gibi burada şimdiki zamanın geniş zaman anlamında kullanımı vardır. “Yarın İstanbul'a gidiyorum.” cümlesinde de gelecek zaman anlamı vardır. A1 temel seviyede Türkçe öğrenen bir yabancı öğrenci için temel zaman kullanımının hemen yanında diğer kullanımların da diyaloglarda geçmesi şimdi zaman kullanımının temel anlamını öğrencinin kavraması bağlamında soruna neden olabilir.

Diyalogun hemen arkasından dil bilgisi başlığı altında verilen tablo çok detaylı ve aslında yeni dil bilgisi yaklaşımına göre kitabın sonunda referans kısmında verilmesi gereken bir tablodur.

		Dil Bilgisi			
		Olumlu	Olumsuz	Olumlu Soru	Olumsuz Soru
	Ben	seviyorum	sevmiyorum	seviyor muyum?	sevmiyor muyum?
	Sen	seviyorsun	sevmiyorsun	seviyor musun?	sevmiyor musun?
	O	seviyor	sevmiyor	seviyor mu?	sevmiyor mu?
	Biz	seviyoruz	sevmiyoruz	seviyor muyuz?	sevmiyor muyuz?
	Siz	seviyorsunuz	sevmiyorsunuz	seviyor musunuz?	sevmiyor musunuz?
	Onlar	seviyorlar	sevmiyorlar	seviyorlar mı?	sevmiyorlar mı?

Şekil 5. Dil Bilgisi Tablosu

Hemen arkasından gelen örnek cümlelere bakıldığında ise yine sadece üçüncü örnek dışında hep şimdiki zamanın diğer zamanlar yerine kullanıldığı anlamlarda cümleler konulduğu için öğrencilerin yanlış yapma olasılıkları oldukça yüksektir.

Olumlu
eylem + (I^o)yor + kişi eki
Örnek:
1. Sen çok güzel Türkçe konuşuyorsun.
2. Arkadaşım yarın Ankara'ya geliyor.
3. Şu anda televizyonda güzel bir film izliyoruz.

Şekil 6. Dil Bilgisi Alıştırmaları

Örneğin, “Arkadaşım yarın Ankara'ya geliyor” cümlesi şimdiki zamanın gelecek zaman anlamında kullanıldığı bir cümledir. “Sen çok güzel Türkçe konuşuyorsun” cümlesi de geniş zaman anlamında kullanılan şeklidir. Yabancı bir öğrencinin o zamanın temel anlamını kavrayamadan diğer kullanımlarının verilmesi o yapının temel anlamının tam olarak kavranmasını engelleyebilmektedir. Şimdiki zamanın olumsuz kullanımı için de aynı yanlış kullanım tekrarlanmıştır. Şimdiki zamanı pekiştirmek için verilen okuma parçasında da şimdiki zaman geniş zaman anlamıyla kullanılmıştır.

Türkiye'de bir yılda dört mevsimi de yaşıyoruz. İlkbahar, yaz, sonbahar ve kış. İnsanlar genellikle yazın denizlere, kışın dağlara gidiyorlar. İlkbaharda ağaclar çiçek açıyor ve havalar ısınıyor. Çok soğuk veya çok sıcak olmuyor. Yazın ise Antalya, Bodrum ve Kuşadası gibi yerler çok sıcak ve nemli oluyor. Sonbaharda yapraklar dökülüyor ve yavaş yavaş hava soğuyor. Sonbaharda, Abant ve Yedigöller çok harika oluyor. Kapadokya ise, her mevsimde çok güzel.

Şekil 7. Ünite 2 Okuma Parçası

Kitapta dil bilgisi anlatımında yapılan diğeri bir hata ise ünitelerin çoğunun kitabın sonunda dil bilgisi referans kısmında bulunması gereken bir tablo ile başlamalarıdır. Bu tabloların hemen ardından da mekanik dil bilgisi alıştırmalarıyla devam edilmiştir. Örneğin, Dördüncü ünite de dil bilgisi başlığı altında emir kipi ve istek kipi tabloları yer almıştır. Bu iki tabloyu verdikten sonra yeni bir tabloda iki kipin kullanımları birleştirilmiştir.

Aslında daha pratik olan bu son tablo yine kitabın sonunda dil bilgisi referans kısmında öğrencilerin kullanımları hatırlaması için verilse daha işlevsel olabilirdi. Benzer şekilde diğeri üniteler de dil bilgisi konusu için verilen tablolar ile başlamaktadır. Arka arkaya verilen dil bilgisi konuları ve onlarla ilgili alıştırmalardan sonra gelen okuma ve dinleme parçaları dil bilgisi konularının sunumunda değil, onlardan ayrı birer etkinlik gibi hazırlanmıştır. Bu da genel olarak *Hitit Yabancılara Türkçe Öğretimi* ders kitabını geleneksel dil bilgisi anlayışının hâkim olduğu ve iletişimsel becerinin geri planda bırakıldığı bir kitap yapmaktadır.

Yeni Hitit 1, kitabın önsözünde belirtildiği üzere iletişimsel beceriyi ön planda tutarak, Avrupa Konseyi'nin "Avrupa Dilleri Öğretimi Ortak Çerçeve Programı" adlı kılavuzu doğrultusunda hazırlanmıştır. Kitap, konularına göre biçimlenmiş 12 üniteden ve her ünite kendi içinde 3 ayrı parçadan oluşmuştur. Her bir ünitenin ve o üniteye ait alt bileşenlerinin dinleme, okuma, konuşma ve yazma becerilerini geliştirmeye dönük etkinliklerle tamamlanmış olduğu görülmektedir. Konuşma becerisi, iletişimsel yaklaşım esasına uygun olarak sözlü anlatım ve karşılıklı konuşma etkinlikleri şeklinde ikiye ayrılmıştır. *Hitit Yabancılara Türkçe Öğretimi 1* ders kitabından farklı olarak dil bilgisi öğretimi, *Yeni Hitit'* te ayrı bir parça olarak görülmemektedir.

1.

ÜNİTE

MERHABA

1.1 Tanışma

1.2 Ne? Kim? Neresi?

KOŞAÇ TÜMCESİ (haber kipi)

SIRALAMA -*llinci*

KOŞAÇ TÜMCESİ (haber kipi devamlı) -*lyim, -sın, -, -lyiz, -sınız, -lleri*

1.3 Ne Var? Ne Yok?

VAROLUŞ TÜMCESİ (haber kipi) *var, yok*

Şekil 8. Yeni Hitit 1 İçindekiler

Dilbilgisi konuları, ünitelere serpiştirilmiş metinler ve karşılıklı konuşmalar aracılığıyla kazandırılmaya çalışılmıştır. Bu açıdan, alan yazında da belirtilen yeni dil bilgisi öğretimi anlayışına paralel olarak dil bilgisi boyutunun kendi başına ayrı olarak değil, dilin dört temel becerisiyle birlikte öğretilmesi gerektiği görüşüne uygundur.

1 Dinleyelim, tekrar edelim	2 Yerleştirelim, konuşalım
<p style="text-align: center; background-color: #e0f0ff; margin: 0;">Tanışma</p> <p>Olga : Merhaba.</p> <p>Maria : Merhaba.</p> <p>Olga : Benim adım Olga. Sizin adınız ne?</p> <p>Maria : Benim adım Maria.</p> <p>Olga : Memnun oldum.</p> <p>Maria : Ben de memnun oldum. Nasılsınız?</p> <p>Olga : Teşekkür ederim, iyiyim. Siz nasılsınız?</p> <p>Maria : Ben de iyiyim. Teşekkür ederim.</p> <p>Olga : Nerelisiniz?</p> <p>Maria : Ben Bulgaristanlıyım. Siz nerelisiniz?</p> <p>Olga : Ben Rusum.</p>	<p style="text-align: center; border: 1px solid black; border-radius: 15px; padding: 5px; margin: 0;">Polonyalıyım • ben de • benim adım nerelisin • senin adın</p> <p>Nicole : Merhaba.</p> <p>Tamer : Merhaba.</p> <p>Nicole : _____ Nicole.</p> <p>_____ ne?</p> <p>Tamer : Tamer. Bu da arkadaşım Sibel.</p> <p>Nicole : Memnun oldum.</p> <p>Sibel : _____ memnun oldum.</p> <p>Nicole : Tamer sen _____?</p> <p>Tamer : Türküm. Sen nerelisin?</p> <p>Nicole : _____.</p>

Şekil 9. Ünite 1 Alıştırma

Hitit serisinden farkı olarak *Yeni Hitit 1 Yabancılar İçin Türkçe* ders kitabının önsözünde, kullanıcılarını Avrupa Konseyi'nin "Avrupa Dilleri Öğretimi Ortak Çerçeve Programı" adlı kılavuzu doğrultusunda A1 ve A2 düzeylerine ulaştırmayı hedeflediği belirtilmiştir.

"Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı", kullanıcılarını, Avrupa Konseyi'nin Ortak Avrupa Çerçevesi (Common European Framework) adlı kılavuzu doğrultusunda TÖMER tarafından geliştirilen ve 2004 yılında Avrupa Konseyi'nce onaylanan 56.2004 model nolu "Yetişkinler İçin Avrupa Dil Portfolyosu"nda (TÖMER ADP'sinde) belirlenen A1 ve A2 beceri düzeylerine ulaştırmayı hedeflemektedir.

Şekil 10. Yeni Hitit Önsöz

Yeni Hitit 1 Yabancılar İçin Türkçe ders kitabı incelendiğinde önsözünde belirtilen iletişimsel edinci sağlama vaadini genel olarak tuttuğunu görülmektedir. Yeni dil bilgisi öğretimine uygun olarak geleneksel yaklaşımdaki gibi dil bilgisi kurallarını peş peşe sıralamak yerine, dil bilgisi sözlü ve yazılı dil etkinlikleri içinde verilmeye başlanmıştır.

Dilbilimsel edinç becerileri “Avrupa Dilleri Öğretimi Ortak Çerçeve Programı”nda, A1 ve A2 düzeyi için genel olarak aşağıdaki gibi tanımlanmıştır (Council of Europe, 2001, s. 110):

A1 “Temel düzeyde tümce kalıplarını kullanabilir ve temel bazı ifadelerle, kendini tanıtabilir, temel eylemleri, çevresindeki temel nesnelere ve yerleri tanımlayabilir ve iletişim kurabilir”.

A2 “Günlük rutin olmayan durumlarda sık duraksamalar ve yanlış anlaşılmalara gibi tahmin edilebilir sürecek durumları kapsayan sınırlı kısa ezberlenmiş kalıplara sahiptir. Basit gereksinimlerini karşılamak için kısa ifadeler üretebilir (kişisel bilgiler, günlük rutin işler, istekler ve gereksinimler vb.)”

Bu yönüyle “Avrupa Dilleri Öğretimi Ortak Çerçeve Programı”, dili etkin olarak kullanmada dil bilgisini bir araç olarak görür (Council of Europe, 2001, ss. 112-113). “Avrupa Dilleri Öğretimi Ortak Çerçeve Programı”, dilbilgisel edinç becerileri için dil öğretimi programının aşağıdaki kazanımları öğrencilere sağladığını varsayar:

A1 “Sadece basit birkaç dilbilgisel yapıyı kontrollü olarak kullanabilir. Temel düzeydeki sözcük dağarcığı bu yapıları kullanmasına olanak tanır.”

A2 “Bazı basit yapıları doğru bir şekilde kullanır fakat sistematik olarak temel hatalar yapabilir. Örneğin, zamanları karıştırabilir ve böylelikle yanlış anlaşılmalara neden olabilir ancak yine de söylenmek istenen anlaşılır düzeydedir”.

Yeni Hitit 1 ders kitabı, “Avrupa Dilleri Öğretimi Ortak Çerçeve Programı” tarafından tanımlanan dilbilgisel edinç açısından ele alındığında verilen ölçütlere genelde uygun olduğu gözlenmektedir. Dil bilgisi, çoğunlukla öğrenciye kazandırılmak istenen becerileri desteklemek amacıyla kullanılmıştır. Bu da yeni dil bilgisi öğretimi anlayışında hazırlanan ders kitaplarında dil bilgisi öğretiminin dil becerilerini kazandırmak için bir araç olarak görülmesi ve amaç olmaktan çıkmasıyla paralellik göstermektedir. Böylece, dil bilgisi konuları dinleme, konuşma, okuma ve yazma etkinliklerinde hedef dilde iletişimi gerçekleştirilmeye yardımcı unsurlar olarak ele alınmıştır.

Ancak her ne kadar *Yeni Hitit* kitabında iletişimsel becerilerin ön planda tutulup geleneksel dil bilgisi anlayışından uzaklaşıldığı gözlemlense de, kitabın her ünitesinde karşımıza çıkan dil bilgisi tabloları bu anlayışla çelişki göstermektedir.

KOŞAÇ TÜMCESİ (haber kipi)				
Ad/Adıl	Ad/Adıl	—	?	Örnekler
bu(nlar)	ne	değil	—	<i>Bu ne?</i>
şurası	kim			<i>Şurası neresi?</i>
.....	neresi			<i>Onlar kim?</i>
.....	<i>Burası kim?</i>
Murat	öğretmen		mı	<i>Bu sözlük değil mi?</i>
müdür	o		mi	<i>Murat öğretmen mi?</i>
kitap	sözlük		mu	<i>Müdür o mu?</i>
Elif Hanım	yaşlı		mü	<i>Kütüphane bu katta mı?</i>
kuş	burada			<i>Kuş kafeste değil.</i>
kütüphane	kafeste			<i>Elif Hanım yaşlı değil mi?</i>
	bu katta			<i>Onlar burada.</i>
	<i>Burada kalabalık?</i>
	nerede		—	<i>Kitap nerede?</i>
	kimde			<i>Kitap nerede mi?</i>

Şekil 11. Ünite 2 Dilbilgisi Tablosu

Bu tablolar içerik olarak çok karışık olmakla beraber “Avrupa Dilleri Öğretimi Ortak Çerçeve Programı” ölçütleri göz önüne alındığında bulunmaları gereken yer ünitelerin içi değil kitabın dil bilgisi referans kısmında olmalıdır. Kitabın içinde verilecek dilbilgisi açıklaması daha kısa, sade ve açık şekilde verilmelidir. Ayrıca *Hitit* kitabında da yapılmış bir hata olan bazı dil bilgisi konularında daha temel anlamları pekiştirilmeden diğer fonksiyonların bir arada verilmesi *Yeni Hitit 1* kitabında da görülmektedir.

Şekil 12. Ünite 2 Okuma Parçası

Örneğin, ikinci üniteadaki şimdiki zaman kullanımında verilen örnek metinlerde ve tamamlama alıştırmalarında 1, 2, 3, 4, 6, 8 ve 9'uncu cümleler şimdiki zaman yapısının geniş zaman ve gelecek zaman anlamlarında kullanılmıştır.

3 Tamamlayalım, söyleyelim	
1. O, et (ye-) <u>yemiyor</u> , çünkü vejetaryen.	
2. Ilkbaharda sık sık pikniğe (git-) _____.	
3. Gençler klasik müzik (dinle-) _____, pop müzik (dinle-) _____.	
4. Ali ve Lale yarın (evlen-) _____?	
5. Bebek hiç (uyu-) _____, sanırım hasta.	
6. Güzin çok güzel yemekler (pişir-) _____.	
7. Siz spor (yap-) _____?	
8. Film saat kaçta (başla-) _____?	
9. Ben her gün meyve (ye-) _____.	

Şekil 13. Yeni Hitit Ünite 2 Şimdiki Zaman Alıştırmaları

Bu da dili yeni öğrenen kişilerin hedef dili anlarken sıkıntı yaşayabilecekleri durumlar oluşmasına neden oluşturabilecek bir unsurdur. Nunan (1998), bu durumu dil bilgisi öğretiminde doğrusal yaklaşım benimsenmesinin gereğinden bahsederek açıklamaktadır. Öğrenci her seferinde sadece bir dil bilgisi yapısıyla karşılaşmalıdır. Nunan dil öğrenmeyi bir duvar inşa etmeye benzetmektedir. Her bir dilbilimsel yapı bir seferde konulmalıdır. Kolay olan yapılar en alta yer almaktadır ve zor olan yapılar temel teşkil etmektedirler (Nunan, 1998, s. 101). Yabancı dil öğretiminde öğrencilere önce öğretilen yapının en temel kullanımı öğretilmeli ancak ilerleyen seviyelerde farklı kullanımlarına yer verilmelidir. Öğrencide bir farkındalık yaratmak amacıyla temel anlam verildikten sonra da diğer kullanımlarından kısaca bahsedilebilir.

Sonuç

Türkçenin dünyanın dört bir yanında her geçen gün daha yaygın bir şekilde öğretilmeye başlanmasıyla kullanılacak kaynakların çeşitliliği ve niteliği ile ilgili tartışmalar gündeme gelmektedir. Derslerde en temel materyal olarak kullanılan kitaplar da verilen eğitimin niteliğini arttırmada önemli bir yer tutarlar. Bu anlamda kitap incelemelerine en yaygın olarak kullanılan kitaplardan biri olan *Hitit* serileri ile başlamak doğru bir başlangıç noktası olmaktadır.

Hitit ve *Yeni Hitit* kitapları dil bilgisi öğretimi yaklaşımları açısından karşılaştırıldığında yöntem ve anlayış bakımından önemli farklılıklar olduğu gözlenmektedir. *Hitit* daha geleneksel bir dil bilgisi anlayışıyla hazırlanırken, ondan 7 sene sonra hazırlanan *Yeni Hitit* kitabında “Avrupa Dilleri Öğretimi Ortak Çerçeve Programı” ölçütleri doğrultusunda iletişimsel edinç daha ön plana çıkmış ve dil bilgisi konuları dinleme, konuşma, okuma ve yazma etkinliklerinde hedef dilde iletişimi gerçekleştirmeye yardımcı unsurlar olarak ele alınmıştır. Dil bilgisi öğretimi kitaptaki dinleme, okuma, konuşma ve yazma becerileriyle bütünlük göstermektedir.

Ancak, *Yeni Hitit* kitabında da dil bilgisi öğretimiyle ilgili tekrar gözden geçirilmesi gereken bazı unsurlar vardır. Bunlar da göz önünde bulundurulduğunda yurt içinde ve yurt dışında Türkçe öğretiminin daha etkin ve başarılı bir şekilde yapılmasını sağlayacak kaynaklarımızın sayısı günden güne artacaktır.

Kaynakça

- Council of Europe. (2001). *Common european framework of reference for languages*. Cambridge UP: Cambridge.
- Demirel, Ö. ve Şahinel, M. (2006). *Türkçe ve Sınıf Öğretmenleri için Türkçe Öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Glover, P., Mirici, I. H. ve Aksu, M. B. (2005). Preparing for the European Language Portfolio: Internet Connections. *Turkish Online Journal of Distance Education TOJDE*, 6, 84-98. 6 Mart 2015 tarihinde <http://tojde.anadolu.edu.tr/tojde17/pdf/mirici.pdf> adresinden erişilmiştir.
- Güneş, F. (2013). *Dil ve Edebiyat Eğitimi Dergisi*, 2(7), 71-92.
- Karadüz, A. (2007). Dil Bilgisi Öğretimi (A. Kırkkılıç ve H. Akyol Ed.). *İlköğretimde Türkçe Öğretimi* içinde (ss. 281-308). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Kefeli, H. (2008). *Exploring The Perceptions of Teachers, Students, and Parents about the New 4-Year Anatolian High School English Program*. M.A. Thesis, Middle East Technical University.
- Koç, S. ve Müftüoğlu, G. (1998). Dil Bilgisi Öğretimi (S. Topbaş (Ed.). *Türkçe Öğretimi* içinde (ss. 81-94). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi AÖF Yayınları.
- Köse, D. (2013). İletişimsel Dil Edinci Açısından Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe. 6. *Uluslararası Türkçenin Eğitimi-Öğretimi Kurultayı*. 04-06 Temmuz 2013, Niğde.
- Nunan, D. (1998, April). Teaching Grammar in Context. *ELT Journal*, 52,2.
- Rama, J. L. ve Agulló, G. L. (2012). The Role of Grammar Teaching: from Communicative Approaches to the Common European Framework of Reference for Languages. *Revista de Lingüística y Lenguas Aplicadas. Volumen 7, Año 2012*.
- Richards, J. and Rodgers, T. (2001). (2nd edition). *Approaches and Methods in Language Teaching*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Richards, J. C. and Renandya, W. A. (Eds.). (2002). *Methodology in Language Teaching: An Anthology of Current Practice*. Cambridge: Cambridge University Press. P. 14.
- Savignon, S. (2007). Beyond Communicative Language Teaching: What's Ahead? *Journal of Pragmatics*, 39, 207-220.
- Thornbury, S. (2001). *How to Teach Grammar*. Edinburgh: Pearson Education Limited.
- Williams, J. (2003). *Preparing to Teach Writing: Research, Theory and Practice*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Assoc.